

Рекомендації заступникам директора з навчально-виховної, виховної роботи, класним керівникам з питань організації національно-патріотичного виховання учнівської молоді ПТНЗ

Необхідність вирішення проблеми виховання національно свідомих громадян, справжніх патріотів України зумовлюється державотворчими процесами, що відбуваються останнім часом в Україні, новими суспільно-політичними реаліями, пов'язані з російською агресією на Сході.

У виховній роботі важливим є формування в учнівської молоді відчуття приналежності до України, виховання в них почуття патріотизму, відданості справі зміцнення державності, активної громадянської позиції, що визнані проблемами загальнодержавного масштабу.

Система освіти загалом і педагогічні колективи ПТНЗ зокрема, повинні ефективно вирішувати складні завдання патріотичного виховання молоді, які знайшли своє відображення в офіційних документах.

Інститутом проблем виховання Національної академії педагогічних наук України розроблена **Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді**, що є стратегічним рекомендаційним документом і дає можливість навчальним закладам різних типів розробляти **систему заходів** патріотичного виховання, в основу якої покладено національну ідею як консолідуєчий чинник розвитку суспільства і нації в цілому.

Патріотичне виховання молоді здійснюється за такими напрямками:

- *державний* – базується на забезпеченні державою системи героїко-патріотичного та патріотичного виховання;
- *соціальний* – ґрунтується на вивченні норм моралі, їх дотриманні та орієнтований на усвідомлення пріоритету загальнолюдських цінностей й інтересів, виховання шанобливого ставлення до культури, історії, мови, звичаїв і традицій українського народу;
- *військовий* – передбачає вивчення військової історії України, підвищення фізичної загартованості молоді в інтересах підготовки до захисту Вітчизни;
- *психолого-педагогічний* – ґрунтується на вивченні психологічних особливостей молоді, урахуванні їх у процесі підготовки юнаків до військової служби, проведенні методичної роботи з узагальнення та поширення передового досвіду героїко-патріотичного виховання, вдосконаленні форм і напрямів цієї діяльності;
- *правовий* – передбачає формування глибоких правових знань, прищеплення високої правової культури.

Серед методів і форм патріотичного виховання Програмою передбачено використання **активних методів**, спрямованих на самостійний пошук істини і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. Зокрема:

- 1) різноманітні акції на підтримку учасників АТО, сімей загиблих захисників Батьківщини (перш за все, земляків-закарпатців), інвалідів;
- 2) соціально-проектна діяльність, інтернет-технології;
- 3) соціально-психологічні тренінги, використання методу аналізу соціальних ситуацій з морально-етичним характером, аналіз конфліктів, моделей, стилів

поведінки, демократичний діалог тощо із активним залученням практичних психологів;

4) педагогічне керівництво лідером і культивування його авторитету, використання засобів масової комунікації, методики колективних творчих справ, традицій, символіки, засобів народної педагогіки.

З метою організації патріотичного виховання учнівської молоді в умовах професійно-технічних навчальних закладах доречно проводити:

лекції, бесіди, години спілкування: „І синє небо, і жовте колосся”, „Моя рідна Україна”; „Знати і поважати Герб своєї Вітчизни, її прапор і гімн”; „Твої права і обов’язки”, „Борімося – поборемо”; „Я – громадянин-патріот незалежної держави України”, „Пам’яті вдячні нащадки”, „Український народі – з колін”; „Створити себе і державу”, „Сепаратизм не пройде”; „В Україні наша доля, життя і майбутнє”; „Ми ті, що гідні процвітання”; „Патріотизм – нагальна потреба України”, „Я – українець!”, „Можна все на світі вибирати синові, вибрати не можна тільки Батьківщину!” тощо;

семінари, круглі столи, конференції: „У пам’яті світ врятований”, „Утверджувати ідеали культури миру – служити миру”, „Люблю я свій народ – ціную його звичаї”; „Революція на граніті. Перший майдан”; „Молодь у боротьбі за відновлення української державності. Революція на граніті. Помаранчева революція. Революція Гідності” (*лист МОН України „Щодо заходів з відзначення 25-ї річниці Революції на граніті” від 22.09.2015 № 1/9-448*);

уроки пам’яті: „Їх славні імена в літописі Великої Вітчизняної”, „Зростаємо громадянами-патріотами землі, що Україною зветься”, „Наша вулиця носить ім’я героя війни”;

організувати **екскурсії до музеїв військових частин**, установ, підприємств, вищих навчальних закладів, зустрічі з ветеранами війни, праці та військової служби, походи по місцях бойової слави, пошукову роботу, участь у роботі клубів та гуртків патріотичного спрямування;

акції з метою упорядкування меморіальних комплексів, пам’ятників, братських могил, інших поховань захисників Вітчизни;

залучати **молодіжні громадські організації** до соціального становлення підлітків, розвитку духовності та зміцнення моральних засад, виховання любові та поваги до історії свого народу;

налагодити **співпрацю з органами виконавчої влади**, громадськими організаціями, закладами культури і освіти щодо героїко-патріотичного виховання учнівської молоді, пропаганди кращих здобутків українського суспільства, виховання почуття гордості громадян за свою Батьківщину;

сприяти створенню військово-патріотичних об’єднань, клубів та гуртків за інтересами, молодіжних та дитячих центрів творчості, фізкультурно-спортивних та туристських клубів і підтримки їх роботи;

заходи, які виховують любов до української мови: „Свято рідної мови”, „Шевченківське слово”, „Тиждень української мови”; конкурс на кращу розповідь української народної казки, вечір українських загадок, прислів’їв, легенд; конкурси на кращий мовний плакат, декламаторів української поезії; зустрічі з письменниками, поетами; мовні екскурсії, стенди „Як ми говоримо українською”;

вивчення історії рідного краю і народу (історичне краєзнавство): вивчення історії рідного краю і народу, створення і поповнення музеїв, участь у роботі гуртків етнографічного та фольклорного ансамблів; оформлення кімнат народознавства, святкування Дня Конституції, Дня незалежності України;

форми і методи військово-патріотичного виховання:

- архівно-пошукова робота, екскурсії до музеїв, зустрічі з ветеранами війни, випуск плакатів, буклетів, газет за матеріалами пошукової діяльності;

- участь у „Вахті пам'яті небесної сотні”, в акціях „Громадянин”, „Збережемо пам'ять про подвиг”, „Учасник АТО мого міста (села)” тощо;

- патріотичні клуби, фестивалі патріотичної пісні, святкування Дня Перемоги, Дня захисника України (*Указ Президента України “Про відзначення у 2015 році Дня захисника України” від 23.08.2015 року № 497; лист МОН України „Щодо заходів з відзначення Дня захисника України” від 25.09.2015 № 1/9-455*);

- участь у військово-спортивних іграх на місцевості;

виховання бережливого ставлення до природи: конкурс на кращий плакат «Бережи довкілля», екологічні екскурсії, свята;

форми і методи виховання правосвідомості: вивчення Конституції України, зустрічі з депутатами, працівниками правоохоронних органів, дискусії: „Чи варто дотримуватись букви закону?”, „Що значить бути патріотом?”, захист рефератів з тем „Найважливіші функції Української держави”, „Свобода та особиста недоторканість громадян”;

виховання засобами праці: соціально-проектна діяльність, аукціони, ярмарки, розширення зеленої зони біля школи, впорядкування та догляд за подвір'ям, проведення операцій „Турбота”, „Милосердя” тощо;

у бібліотеці повинні бути оформлені розгорнуті експозиції та книжково-ілюстративні виставки: „Якою є історія української Конституції”, „Моя Земля – це незалежна Україна”, „Незалежність держави і права молоді”, „Майбутнє твоє, Україно!”; стенди „Україна незалежна: сторінки історії”; проводяться уроки державності: „Державні символи України”, „Символіка нашого краю”; історико-патріотичні години „Сторінками історії»; уроки історичної пам'яті „Історія української державності”; дискусії: „Яким я бачу майбутнє своєї держави?”, „Жити за законами держави”; вечори запитань та відповідей: „Хто ми, чії сини, яких батьків, ким, за що закуті?”, „Вони загинули в боротьбі за Українську державу” та ін.

оформлення куточків державної символіки, де учні мають змогу ознайомитися з державними символами України – Гербом, Гімном, Прапором, постійне виховання в учнів поваги до державних символів, розвиток в них свідомості справжніх громадян і патріотів своєї країни.

Розпочинати заходи з виносу Державного прапора України прапороносною групою, на урочистих лінійках повинен звучати державний Гімн України.

Велика роль у процесі формування патріотизму у молодого покоління належить також бібліотекам навчальних закладів.

Результативність патріотичного виховання великою мірою залежить від того, наскільки ті чи інші форми і методи виховної діяльності стимулюють розвиток самоорганізації, самоуправління учнівської молоді, усвідомлення власних світоглядних орієнтацій, які є основою життєвого вибору, патріотизму, громадянського самовизначення.

Відповідно до Указу Президента України „Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді” (№334/2015 від 12.06.2015) Міністерством освіти і науки України затверджено **Концепцію національно-патріотичного виховання дітей і молоді** (наказ № 641 від 15.06.2015), де рекомендується виокремити як один з найголовніших напрямів виховної роботи національно-патріотичне виховання, що є за своїм значенням стратегічним завданням (*Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах*).

До вищеназваних форм і методів виховного впливу на учнівську молодь рекомендується проводити інформаційно-просвітницьку **роботу з батьками** за участю психологів, істориків, працівників кримінальної міліції.

Наголошується також на необхідності активізувати співпрацю педагогічних колективів з органами учнівського та батьківського самоврядування щодо формування в учнівській молоді духовності, моральної культури, толерантної поведінки, уміння жити в суспільстві.

Разом із Концепцією національно-патріотичного виховання дітей і молоді розроблені **Заходи** щодо її реалізації за 4-ма напрямками.

Рекомендуємо врахувати при плануванні виховної роботи у річному плані навчального закладу на 2015/2016 навчального року, планах роботи класних керівників, вихователів наступне.

<i>№ з/п</i>	<i>Назва заходу</i>	<i>Строк виконання</i>
I. Створення соціально-педагогічних умов для реалізації національно-патріотичного виховання		
1.	Популяризувати на уроках, поза навчальних заходах факти і події, що свідчать про колективну й індивідуальну боротьбу за незалежність України у ХХ столітті, перелічених у Законі «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті» (№ 25-38-1 від 7.04.2015 р.)	Постійно
2.	На День знань провести лекції, бесіди, виховні заходи з метою утвердження у свідомості молоді переконань про єдність і соборність України (Сходу і Заходу)	Щорічно 1 вересня
3.	Спланувати проведення тижнів правової освіти та національно-патріотичного виховання із застосуванням рекомендацій Українського інституту національної пам'яті	Постійно
4.	Проводити у ПТНЗ спеціальні уроки, конкурси, фестивалі з відзначення Дня української писемності та мови	Щорічно 9 листопада
5.	Комплектувати фонди бібліотек ПТНЗ літературою, спрямованою на національно-патріотичне виховання	Постійно
6.	Залучати учнівську молодь та педагогічні колективи до пошуку, охорони, збереження народної культурної спадщини України (пісні, легенди, перекази тощо) через роботу музеїв, гуртків тощо	Постійно
7.	Організувати роботу органів учнівського самоврядування зі створення „Книги пам'яті” (розповіді про земляків-героїв,	Протягом навчального

	які загинули на Сході під час російської агресії)	року
II. Зміст і форми національно-патріотичного виховання		
8.	Внести уточнення і доповнення до змісту навчальних програм з усіх загальноосвітніх предметів з метою посилення їх національно-патріотичного виховного потенціалу, відображення ідей Законів «Про засудження комуністичного і націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки», «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті»	IV квартал 2015 року
9.	Сприяти формуванню правової культури учнів ПТНЗ «Я і моє право»	Щорічно
10.	Налагодити системну екскурсійну діяльність учнівської молоді, поїздки-обміни учнівських груп, відвідування визначних історичних місць та ознайомлення з пам'ятками української історії та культури.	2015-2016 рр.
11.	Проводити конкурси учнівських есе на тему «Що для мене патріотизм і любов до Батьківщини?»	Щорічно
12.	Впровадити практику волонтерської роботи учнів ПТНЗ у будинках сиріт, інтернатах (допомога в формуванні громадянської свідомості молоді, інтеграції у суспільство)	Постійно
13.	Надавати організаційну та матеріальну підтримку національно-патріотичним заходам органів учнівського самоврядування	Постійно
14.	Систематично проводити тренінгові заняття з лідерами учнівського самоврядування ПТНЗ із питань формування навичок самоорганізації «Самі будуємо своє життя у рідній країні»	Протягом навчального року
15.	Забезпечити проведення тренінгових занять з питань виховання громадянина-патріота для педагогічних працівників ПТНЗ, класних керівників, вихователів, практичних психологів	
III. Військово-патріотичне виховання учнівської молоді		
16.	Розробити тематичні стенди для кабінетів військової підготовки з урахуванням найновіших видів зброї та воєнних стратегій	I квартал 2016 р.
17.	Розпочинати навчальний рік Уроком мужності і милосердя під девізом «Борімося – поборемо!», залучивши до його проведення учасників бойових дій на Сході країни, представників волонтерських організацій, ветеранів минулих воєн, дисидентського руху, активних учасників Революції Гідності, членів сімей Героїв Небесної Сотні та полеглих бійців АТО	Щорічно 1 вересня
18.	Активізувати профорієнтаційну роботу серед учнівської молоді на подальшу службу в Збройних силах України шляхом проведення конкурсів, вікторин, змагань тощо	Постійно

19.	Директорам ПТНЗ забезпечити зв'язок з військовими частинами (екскурсії до музеїв військових частин, спільні заходи патріотичного спрямування)	Постійно
20.	Залучати офіцерів військових частин, воїнів АТО до проведення навчальних занять у ПТНЗ із військової підготовки	Постійно
21.	Організувати тренувальні збори юнаків на базі військових частин	III квартал 2016 р.
22.	Провести з учнівською молоддю: <ul style="list-style-type: none"> • безстрокову акцію «Ми разом», спрямованих на допомогу пораненим військовим; • благодійну акцію «З вірою в серці», спрямованої на підтримку захисників нашої країни, їхніх дітей та родин, медичних працівників і волонтерів, які працюють в зоні АТО; • мітинг-реквієм на вшанування Героїв Небесної Сотні; • зустрічі з воїнами-учасниками АТО «В родинному колі» 	Протягом навчального року
23.	Залучати учнівську молодь до участі у «Вахті пам'яті Небесної сотні»	жовтень
24.	Проводити тематичні заходи, присвячені героїчним подвигам українських воїнів, боротьбі за територіальну цілісність і незалежність України: <ul style="list-style-type: none"> • до утворення Української Повстанської Армії (14.10.1942 р.); • до дня Соборності України; • до святкування дня Гідності та Свободи 	Щорічно – 14.10 22.01 22.11
25.	Забезпечити організацію перегляду та обговорення учнями вітчизняних художніх і документальних фільмів: <ul style="list-style-type: none"> • «Між Гітлером і Сталіним. Україна в II Світовій війні», 2002 рік, авт. – Святослав Новицький; • «Війна – український рахунок», 2002 рік, авт. – Сергій Буковський; • «Війна без переможців» 2003 рік, авт. – Ігор Чижов; • «ОУН-УПА: війна на два фронти», 2006 рік, авт. – Андрій Санченко; • «УПА. Третя сила», 2007 рік, авт. – Сергій Братішко, Віталій Загоруйко; • «1377 спалених заживо», 2009 рік, авт. – Іван Кравчишин; • «Поводир», 2014 рік, авт. – О.Г. Санін тощо 	Постійно
26.	Проводити раз на рік фестивалі патріотичної пісні; святкування Дня Примирення, Дня Збройних Сил України, Дня призовника, захисника Вітчизни, відзначення дня пам'яті Героїв Крут	Постійно
27.	Активізувати рух волонтерської допомоги (акції, проекти) у професійно-технічних навчальних закладах	Постійно
IV. Інформаційно-комунікаційні технології у забезпеченні національно-патріотичного виховання		

28.	Створити тематичні сторінки на веб-сайтах ПТНЗ, присвячених національно-патріотичного вихованню дітей і молоді	IV квартал 2016 р.
29.	Проводити виставки фото та архівних документів, що ілюструють становлення та розвиток української держави	Постійно
30.	Організувати за участю учнів створення в соціальних мережах національно-патріотичних сторінок «Моє місто», «Моє село», «Мій рідний край» тощо	2015-2016 р.р.
31.	Сприяти участі викладачів ПТНЗ у всеукраїнському конкурсі «Вчитель року» в номінації «Захист Вітчизни»	3 2016 року
32.	Створити на електронних носіях тематичні добірки українських літературних і музичних творів національно-патріотичної тематики	Постійно
33.	Взяти участь у формуванні збірки «Досвід роботи бібліотек ПТНЗ з патріотичного виховання»	III кв. 2016 р.
34.	Створити тематичні сторінки на веб-сайтах ПТНЗ, присвячених національно-патріотичного вихованню дітей і молоді	Протягом року

І на завершення хочеться процитувати **слова Святослава Вакарчука:**

«Моє завдання разом з близькими друзями – це навчити себе і інших тому, що успіх країни починається з твого успіху. Розуміння цього не станеться завтра, не дасть швидких результатів, але зрушення в свідомості приведе до дій і майбутнього успіху. Мало невеликої групи яскравих особистостей. Важливо, щоб ціле покоління почало думати по-іншому. Це покоління ще не розчароване, у нього ще все попереду. Потрібно працювати, потрібно все зрушити з мертвої точки. Перший крок - самий складний. Не потрібно відразу ставати героями. Але доведеться стати трошки більш трудолюбивими і стійкими, трошки менш лінивими і безвідповідальними. І ось, якщо це «трошки» помножити на всіх – ми будемо мати дуже багато».